

שמואל בונים: השחקנים עצובים

והתנבא שבין המשוררים הצעירים, ששיריהם הושמעו במהלך הערב, יקומו, או שלא יקומו, משוררים בשיעור יקומה דומה. בכלל, החלטתי שהגיע הזמן להסב מחדש את תשומת-הלב אל השירה שנחלקה באחרונה הצידה מפני הגל הגדול של הפרוזה, אמר.

הכוונות טובות אבל איך מגשימים אותן? כיצד עורכים ערב המוני ממין זה, שלא יבייש את משתתפיו, שלא ירדים את הקהל, שלא יברח אותו מן האולם אל תוך הלילה? המשורר צביקה שטרנפלד, שבגדלו המר נפל להיות אחרון הקוראים, הפיח מעט רוחחים בקומץ האנשים שנותרו כאולם: "אפשר להתמתח, רבותי." אחר כך קרא ארבעה שירים יפים שכתב. אבל לא רבים נותרו כדי לשמוע. המארגנים אמנם טרחו והזמינו להקה בשם "נופת" (שתי גיטרות חשמליות ותופים) אשר ניגנה ברמה סבירה והצלילה, בה פוגת שבין השירים, לחולל תמורה במצב-הרוח: גם שחקנים מיקצועיים הוזמנו כדי לקרוא משיריהם של וולך והורביץ, ובכל זאת הסתיים הערב בתחושה של התמצה. השאלה, כיצד קוראים שירי נותרה ללא מענה. מרבית המגישים הסבו לשיריהם נזק רב. היו שרעדו כעלים נידפים והיו שהפגינו ביטחון-עצמי תמוה. שתי צעירות (האחיות לבית שחור) הפכו כל "שיר" ל-סמך, הרגל המעניק לעיתים לווייתחן לבעליו, בתנאי שהוא צעיר עוד יותר ואינו מקרין. שמת לב שכמה משוררים היטיבו לקרוא משיריהם. היה שם משורר בעל קול ראדיופוני, אלא שהיה עלי לעצום את עיני בעת הקריאה כדי שלא אראה את השימוש המיותר שעשה בגופו. שיר דורש התייחסות מיוחדת כשהוא מובא לפני קהל שמעיים. זהו יצור שנוכל בחדרי-חדרים. חשיפתו בפומבי דורשת מיומנות וכישרון. איך קוראים שיר? יונה אליאן, גרעון שמר ומוטי בהרב קראו את השירים הקצרים בצורה מרשימה עד סבירה, אולם כשהיה עליהם להגיש שיר ארוך, התעורר בהם לפתע יצר המישחק; להט מלאכותי, רצון לשכנע ולשאת חן ונטיה מופרות לדרמטיזציה איפיינו את קריאתם הגרועה.

אולי כדאי לזווג ערבי קריאת שירה שבהם יהיו הקוראים — אנשים אוהבי שירה המאמינים כי נחננו בכישרון לעשות זאת. הקהל יתבקש לבחור את המוכשרים מביניהם. כך יקבע הוא מי יקרא שירה לעתיד לבוא.

הצפייה שיקומו בארץ בעתיד הקרוב יוצרים גדולים שהם גם קוראים מחוננים מיותרת ואינה מעשית.

שירה בין ■

נתק של דור. שום מחזה שאכתוב היום לא יקלט. היום, הראש של הדור אחר: וידיאוקליפ, זמרים, שחקנים.

(מתוך ראיון שערכה אילנה עילם, אפריל 23)

דני רקק

ומה, מה באמת נאמר על אותו יוצר נודע בשערים, חבר ועד אגודת הסופרים שלנו שכל מעלליה ומחלליה מסובסדים בכספי משלם המיסים הישראלי, גיורא לשם שמו ותארו כיש ראל, הכותב בחוברת הקודמת של אותה נקודה, כי נתן וך לא "נזרק" (כך) מאגודת הסופרים (רק) משום שמעולם לא היה חבר באותו מוסד יוקרתי? מה, מה באמת?!

אולי רק זה, שאת כעיייתם של מבקרי-ספרות אניניים ממין זה (המדובר, כצפוי — אלא מה! — במשורר כושל ומתוסכל) מוטב באמת להפנות למחלקת-התברואה של עיריית תל-אביב, בעלת הפאטנט על מה שנודע באחרונה כקק-נוע.

ואולי נאמר אנתנו בלשון נקיה: רקק-נוע המצאה חיונית לימינו אלה לא-פחות ממכבש הדפוס, כמרומה, ימים משכבר. א. שפתון ■

ערבים בתל-אביב

שירה עכשווית

את השירה צריך להוציא אל הרחוב, הכריז פעם מאיאקובסקי, גדול משורריה ה-מגוייסים של רוסיה. מאיאקובסקי, אמן קריאת השיר, עשה שרות גדול למהפיכת אוקטובר כשהופיע עם שיריו לפני קהל נרגש. שלום עליכם היה עובר מריכוז יהודי אחד למשנהו, עומד על הבימה לפני עם ועדה וסוהף את שומעיו אל תוך ההומור העצוב והפיזי שלו.

דומה גם בישראל ניכר באחרונה רצון לחדש את המסורת הגדולה של הקריאה הפומבית — אולי בעיקבות הופעותיהם המרשימות של שניים מגדולי אמני קריאת השירה בזמננו, אלן גינסברג וייבגני יבטושנקו, שביקרו שניהם בארץ במרוצת השנה האחרונה.

הנסיחון הטרי ביותר נערך בצווחא עם הופעתה של חוברת חדשה של ענכשו. הערב נקרא: אל תוך הלילה" וגם נמשך אל תוך השעות הקטנות. עורך כתביהעת הוותיק, גבריאל מוקד, שרואיין עליירי מוטי בהרב, עשה חשבון נפש קטן ויצא מרוצה מאוד מהישגיו במרוצת 30 השנה האחרונות. מוקד זקף לזכותו את פירסומם לראשונה של יונה וולך, יאיר הורביץ ומאיר ויזלטיר,

בנקודה או — למה לכתור זאת? — בכמה מבמך תינו הטיפרותיות והעיתונאיות הידועות כציבור. וכך כותב שם איש המעיד על עצמו — ובמידה זו של אמת עיקר כוחו — כי "כל פרוי הטוב הבשיל עד שנרקב", המשורר ובעל-הטורים בני מין גלאי, איש "התרבות המתקדמת" וילקוט הרעים" לשעבר, הקובל על כך שהפך ל"פאסה" (מי שהוא נחלת העבר, שאבר עליו הכלח) ודומה שהוא מבקש כיום להרים את תרומתו לילקוט הרעים" בלבד:

שאלה: כשימות הפובליציסטיות שלך "על קפה הפוך" שבשערי השחית עט כגרזן על מה שנעשה פה. עמדותך היו לא חרימשמעיות. אולי אתה מוכן לנסח אותן שנית בצורה ברורה יותר? **תשובה:** אני נמצא כאמצע, בין הניצים של תנועת-העבודה, אפילו שעבודה היא כבר לא עבודה, והניצים לא ניצים. אני שונא יותר ויותר את שלום ענכשו ופחות את גוש אמונים. שלום ענכשו איכרו כל אוריינטציה, נשבר להם החלום הציוני. עליירי התקוממות בשטחים הערבים רק הויקו לעצמם. 60 שנה אני בארץ, עברנו שברים יותר גרועים מזה, לערבים לא יצא כלום, הם רק מנקרים את החוטם של עצמם. אני עוד זוכר את הימים שהיינו צריכים לנסוע מתל-אביב לחיפה — דרך העמק — בלוויית משוריינים. הטלוויזיה הורסת את המוראל שלנו, לפעמים אני מתפלל אם זו באמת טלוויזיה ישראלית. השרדנים מעביר רים אמירות דפיטיסטיות, ומתנהגים כ"אובייק" טיביים" במילחמה שבינינו ובין הערבים.

שאלה: בשיר שלך "אינגרס" (ובשירים אחרים) אתה מתחשבן עם טיפוס ה"קאפו" שהיה בגטו היהודי, והיום, בארץ, הוא מתהלך במיצנפת פרופסור-אינטלקטואל וחובט בבני עמו, מנשלי החלשים. מדוע יש לך התחשבויות ארוכות עם האינטלקטואלים של הארץ?

תשובה: קראתי בעיתון על מישהו, בעל שם דומה, שהיה קאפו בעבר במחנה-הריכוז, ופירסמתי עליו את השיר "על קפה הפוך". מיד נזעק בנו והתלונן שהוא אינו יכול לצאת מביתו מרוב בושה, ואנשי מעריב התקשרו אלי בהולות וביקשו שאכחיש. ובכן, זה הרקע לשיר עצמו. אבל זה מה שיש לי לומר לסמרטוטים-נחשים-אינטלקטוא" לים, שהולכים לספר בעולם שאנתנו כוכשים ומנשלים. בשבילי כולם קאפו כמו אינגרס. הם לא אינטלקטואלים אמיתיים, הם מווייפים. תס' תכלי על פלוני, פרצוף נפוח כאילו הקציפה אותו מכשפה מרשעת ופיו מפיץ חוכמה, או על חברו האחר — הם רוצים שלום יותר ממני? הם חלמו על מדינה יפה, ונשבר להם החלום הציוני? גם לי נשבר החלום הציוני. מעולם לא האמנתי שתהיה לנו מדינה יהודית שהיו בה (מרכז) ועגונו, האחים לבית אריב, שלוש הנשים של דרך הניצוץ. יהודי שמעביר נשק לאש"ף, אפילו שידעתי שכל תנועה גדולה שיוצאת לדרך, עתידים להיות בה גם טובים וגם מזיקים.

שאלה: האם אתה מריד?

תשובה: כן, בעניינים האלה אני מריד, אבל בדברים אחרים, אני מסתובב בשכונה שלי, רואה פה צץ בית, שם גן ציבורי, אלה ממלאים אותי מתיקות.

שאלה: בשיר "במטוס החטוף" אתה אומר: "אני האיש שכל פרוי הטוב הבשיל עד שנרקב, אך לא נקטף... ומסיים: "צופה אני בדור שאין בו עוז: נושק ככל פה סופומור או אינטלקט טואוו". למי מופנים הדברים?

תשובה: אני, למעשה, מתאר מטוס שנתפס עליירי מחבלים והורד בכננו. אני אומר בלעג "מלומדים", "סופומור" ו"אינטלקטואוו", מין איני טלקטואלים, חצי איריטטים. זה מה שקרה, לדעתי, לשירה של בני הדור שלי. באה קבוצה של משוררים, שבכוח הפירסומת ויחסי-ההיכרות, פשוט, חטפו את המטוס של השירה ומחויקים מעצמם. לי אין סבלנות אליהם. אבל משוררים בני דורי ראו שמשוררים אלה מתקדמים בכוח, הצטרפו אליהם, התחברו, התחנפו, אני כבר 30 שנה אינני משתתף אתם, אינני כותב להם, הם אינם מעניינים אותי. אני מביט עליהם בכוח, כי הם נוסקים בכל פה. כמוהם כל הפרופטורים לספרות הם סופומורים. כותבים על שירה, ואינם מבינים שירה. אבל כך זה בכל מקום: מעלים את הקטנים והננסים ומנמיכים את הטובים.

שאלה: כיום כמעט ואינך כותב שירה. בשעתך כתבת מחזות, ספרי ילדים, רומאן. מה קורה איתך עכשיו?

תשובה: כשהייתי צעיר, כתבתי שירה. היום אני כמו אופה. פעם אופה לחם, פעם כעכים, עוגות, לחמניות. אני עושה מזה ומזה. המחזות שלי נכתבו בתקופה של ניפוח מיתוטים, בתחילת הגל של אנטי-הפלמ"ח. היו בהם אהבת ישראל ופטרויוטיזם. הם הוצגו ונגמרו. אחר-כך עלו חנוך לזין ומחזאים מודרניים, ואני הפכתי לפאסה... יש

לקרוא את רשימותיהם ודיברי הפולמוס של גלויי הלב שבין הישע"נים הללו, אנשים כאותו משה כ"יוסף הגר או הלל וייס הפרופסור (לספרות עברית באוניברסיטת בריאלין), בבטיאונם נקד דה, כרי להבין עד כמה קצה נפשם של אלה בתורה כתובת של קצפת" (דניאל שליט, שם) או כתבת שירור "לאומית" המסתפקת בשירור "שירים יפים". נמאס מהשירים היפים, כותב באותה חוברת דניאל ויינשטוב: "נמאס מהשירים היפים שלכם. אין זו עת לשיר, זו עת מילחמה." ומי באמת יסתפק ב"שירים יפים" כשהוא יכול לקבל איזו מילחמה "בריאה", כמו שנהוג לומר בעגה של מינו.

בוודאי לא כל אלה שנפשמם נקעה מ"תרבות הקצפת" הליברלית, הרמוקראטית — וגם התורנית, הצידנית, הישע"נית מלשעבר... אם רק בנקודה זו הצליחה האינתיפאדה הערבית לחשוף את המטוה מעל פני נקדת הנקודות שלנו, גם אז הצלחתה אינה מבוטלת. ערר "אוהבים" ו"בנים-אבורים חוורים", יראי שמיים וחולמי חלומות, הוא דבר אחר. ואילו הנחיל הלא-קדוש הזה ההולך ונחשף לעיני כולנו בשנים האחרונות, שנות הטראנספר, הוא דבר אחר לגמרי.

קצף לאיקרוש

ואם כמתחלים ערממיים שכל קיומם והתי נחלויותיהם ברכי עורמה כך, קל וחומר בסופרים ופירחי סופרים, מבקרים ופירחי מבקרים שאינם יודעים דווקא כמי שמייטיבים לנצור את לשונם ולהסתיר את חשבונותיהם. וכך הולכת ומתגשמת אט-אט תחזית נוספת שראתה אור ראשון במרור

בנימין גלאי: מרי שנרקב

זה לפני שלוש שנים: הופעתה של ברית, אמנם בלתי-מגובשת עדיין, של סופרים ומשוררים, מבקרים ומרצים במיכללות, שכל מה שמשותף להם היא השניאה, שינאה עיוורת ונקמנית, שינאת בורים ומתוסכלים את עמיתיהם הטובים מהם, שינאת פראים וזרים, צרי אופק ומוגבלי דימיון, שינאתם של אלה המתאמרים להחליף כל מה שהם רואים בו, בגסות-ליבם, "קצפת של תרבות" בקצף תרבותי לאיקרוש שמקורו ברגשות אשר ספת הפסיכיאטר היא המקום היאה להם בחברה מותקנת.

וכך, כ"שטחים" שבין נעמי פרנקל תושבת לב חבורן הערבית ועד לאהרון מגד הנוצץ שב"כ בתפקידו כיושב-ראש אירגון הסופרים הביני לאומי פא"ן (לשעבר), בין פנחס שדה חסיד הטיטר ועד אהרון שבתאי חסיד "בגין בגין" של ימי מילחמת-הלבנון, בין חמליה ופדל הכנא-יהודית, נושאת שם השואה לשווא, ועד לנבוכדנאס הניארי ירחמיאלית מישור של בית ענכשו: הם ומרעיהם ובעלי בריתם באגודות-הסופרים ובמערכות-העיי תונים ובמישור-החינוך ובמיכללות — מסתמנת בבירור רמתו הלא-מצודרת של "הכוח האחר", זה שסימנו — גם הפעם — האות השביעית כאלפבית שלנו וסיממתו כשם סיפרו הידוע של דן כ"ראמוץ.

אחד מראשי הגוש החדש-הישן הזה — "חדש" ישן" שהרי ימיו, אחרי הכל, כימות הקינאה ושינאת החינם עלי אדמות בכלל ובקריית האמי ניות כפרט — התראיין לחוברת האחרונה של אפיריון, כתביעת הרצוף אף הוא אהבה כללית, סתמית מעט ובלתי-מחייבת, לים התיכון ולכל החי ונושם בו, וכן אהבה למיזרח התיכון ולהסתרות ולמישור-החינוך המממנים אותו, ובעצם למי לא.

הנה בלב ליבם של דיברי האהבה המקוריים עם המתורגמים שתחת אותו אפיריון, מופיעים באחרונה גם דברים נביעים אחרת, שונה לגמרי: מסוג הרברים שעד כה היינו רגילים לקרוא רק